

Tema 1 . A Constitución española. Principios fundamentais, dereitos e deberes fundamentais dos españóis. A protección da saúde na Constitución.

Todas as referencias do texto a traballadores, cargos e categorías enténdense como xenéricas, sen distinción de sexo, polo que abarcan tanto o xénero masculino como o xénero feminino.

ÍNDICE TEMA 1

pág.

A CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA.....	3
TITULO PRELIMINAR.....	5
TITULO 1. DOS DEREITOS E DEBERES FUNDAMENTAIS.....	10
Capítulo 1º. Dos españois e os estranxeiros.....	11
Capítulo 2º. Dereitos e liberdades.....	12
Sección primeira do Capítulo 2º. Dos dereitos fundamentais e das liberdades públicas..	13
Sección segunda do Capítulo 2º. Dos dereitos e deberes dos cidadáns.....	20
Capítulo 3º. Dos principios reitores da política social e económica.....	23
Capítulo 4º. Das garantías das liberdades e dereitos fundamentais.....	27
Capítulo 5º. Da suspensión dos dereitos e liberdades.....	29

A CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA.

Que é a Constitución?

A Constitución é a norma máis importante dun país.

Na Constitución están explicados:

- Os valores que deben impulsar as normas do país, por exemplo, a liberdade e a igualdade.
- Os dereitos e os deberes das persoas.
- A repartición do poder entre as institucións, as funcións de cada unha e a forma de controlalas.

En España, as institucións explicadas na Constitución son:

1.- A Coroa, representada polo Rei.

2.- As Cortes Xerais. É o Parlamento

e está formado polo Congreso dos Deputados e o Senado.

3.- O Goberno, formado polo Presidente e os ministros.

4.- O Poder Xudicial, formado polos tribunais e os xulgados.

5.- O Tribunal Constitucional.

As leis do país non poden ser contrarias á Constitución.

O Tribunal Constitucional pode anular

as leis contrarias á Constitución.

- A organización do país. En España hai:
 - 1.- Concellos para gobernar os pobos e cidades.
 - 2.- Provincias, que reúnen a varios Concellos.
 - 3.- Comunidades Autónomas, formadas por unha ou varias provincias.

Os españois votaron a favor da Constitución o 6 de decembro de 1978.

Por iso, o 6 de decembro é a festa da Constitución.

TITULO PRELIMINAR.

Este é o mapa de España coas súas comunidades autónomas.
A bandeira de España é vermella e amarela.]

O Título Preliminar da Constitución explica as ideas
que deben impulsar as normas do país.
Por exemplo, a liberdade e a igualdade.

O título preliminar di que España é:

- Un país que respecta os dereitos das persoas.
- Unha democracia, porque os españois poden votar aos seus representantes.
- Unha monarquía parlamentaria,
porque o Rei é o máximo representante de todos os españois
e porque hai un Parlamento para debater, votar e cambiar as leis.

Artigo 1.

País democrático e monarquía

España é un país democrático e respectuoso cos dereitos das persoas.

Os valores máis importantes son a liberdade, a xustiza, a igualdade e o respecto das distintas ideas políticas.

Institucións: organizacións que cumpren unha función de importancia para o país. Por exemplo o Goberno, o Parlamento, os Tribunais, as comunidades autónomas e os concellos.

O poder das **institucións** en España provén do pobo español.

Isto chámase soberanía do pobo.

España é unha monarquía parlamentaria.

España é unha monarquía porque o máximo representante do país é o Rei.

España é parlamentaria porque hai un Parlamento para debater, votar e cambiar as leis.

Artigo 2.

España e as autonomías

España é o país de todos os españois.

En España hai rexións e **nacionalidades**.

As rexións e nacionalidades poden converterse en comunidades autónomas.

Nacionalidades: rexións cunha historia e unha cultura propias.

Artigo 3.

O idioma

O idioma dos españois é o castelán.

Algunhas comunidades autónomas teñen outros idiomas igual de importantes que o castelán, como o catalán, o galego, o valenciano ou **o eúsquera**.

Estes idiomas deben respectarse e coidarse.

Eúsquera: lingua vasca.

Artigo 4.

A bandeira

A bandeira española ten tres bandas horizontais, de cores vermello, amarelo e vermello.

As comunidades autónomas teñen tamén as súas propias bandeiras xunto coa bandeira española.

Artigo 5.

A capital

Madrid é a **capital** de España.

Capital: cidade onde están as institucións dun país.

Artigo 6.

Os partidos políticos

Os **partidos políticos** mostran a diversidade de ideas dos españois.

Os españois participan na política

a través dos partidos políticos.

Os partidos políticos deben respectar as leis e funcionar de forma democrática.

Partidos políticos: son asociacións de persoas cunhas mesmas ideas.

Artigo 7.

Os traballadores e os empresarios

Os traballadores defenden os seus intereses a través dos **sindicatos**.

As empresas defenden os seus intereses a través das súas asociacións.

Os sindicatos e as asociacións de empresas

deben respectar as leis e funcionar de forma democrática.

Sindicatos: son asociacións que defenden os dereitos dos traballadores.

Artigo 8.**As Forzas Armadas**

As Forzas Armadas están encargadas de defender España, por exemplo, dun ataque doutro país.

Forzas Armadas: son os exércitos de Terra, de Aire e a Armada para a defensa do mar.

Artigo 9.**A obrigación de cumprir coas leis**

Todos os españois e todas as institucións deben cumprir coa Constitución e as leis.

As institucións deben tentar que a liberdade, a igualdade e a participación das persoas sexa de verdade.

As leis deben ser públicas e claras para os cidadáns.

As institucións deben aplicar a lei a todos os cidadáns por igual e segundo o que di a lei.

As institucións teñen prohibido facer leis segundo os seus intereses ou ao seu gusto.

TITULO 1. DOS DEREITOS E DEBERES FUNDAMENTAIS.

Os españois teñen varios dereitos.
 Por exemplo, teñen dereito a votar nas eleccións.
 Na imaxe, unha persoa introduce o seu voto na urna.

O Título 1 da Constitución explica 2 ideas:

- Os dereitos e as liberdades.

Son todas as cousas que unha persoa pode facer e os demais deben respectar.

Por exemplo, ter as túas propias ideas, seguir a túa relixión, reunirte con outras persoas ou formar parte dunha asociación.

- Os deberes. Son todas as obrigacións que as persoas deben cumprir.

Por exemplo, pagar **impostos**.

Impostos: os cidadáns pagan ao Goberno unha parte dos seus ingresos para gastos como a sanidade, pensións, educación ou estradas.

Artigo 10.**Os dereitos da persoa**

A Constitución recoñece o valor que cada persoa ten por si mesma, o dereito para ser respectado e a posibilidade de que faga a súa propia vida sen ir contra a lei ou contra os dereitos dos demais.

Capítulo 1º. Dos españois e os estranxeiros.**Artigo 11.****A nacionalidade**

A lei debe explicar ás persoas que poden ter a **nacionalidade** española.

Ningún español pode perder a nacionalidade española.

Algunhas persoas poderán ter a nacionalidade española xunto coa do país onde naceron.

Por exemplo, as persoas dos países americanos que falan castelán poden ter a nacionalidade española e a do seu país de nacemento.

Nacionalidade: pertenza a un país.

Artigo 12.**A maioría de idade**

Os españois son **maiores de idade** aos 18 anos.

Maior de idade: persoas que teñen todos os dereitos e deben cumprir con todas as obrigacións.

Artigo 13.**Os dereitos dos estranxeiros**

Os estranxeiros teñen en España algúns dereitos.

Hai outros dereitos que só son para os españois, por exemplo, ser elixido Presidente do Goberno.

Algúns estranxeiros poden votar nas eleccións para elixir alcaldes dos pobos e cidades.

España pode acoller a estranxeiros perseguidos nos seus países polas súas ideas, pola súa raza ou por outro motivo parecido.

Capítulo 2º. Dereitos e liberdades.**Artigo 14.****A igualdade da lei para todos**

As leis son iguais para todos os españois.

As leis non poden illar ou tratar peor a un grupo de persoas por ningún motivo, por exemplo, o seu nacemento, se é home ou muller, a relixión que segue ou se ten unha discapacidade.

Sección primeira do Capítulo 2º. Dos dereitos fundamentais e das liberdades

públicas.

Artigo 15.

O dereito á vida

Os españois teñen dereito á vida

e a non sufrir violencia de ningún tipo.

Está prohibida a **tortura**, a humillación e a **pena de morte**.

Tortura: facer dano a unha persoa para conseguir algo dela, por exemplo, que confese algo que fixo.

Artigo 16.

A liberdade de ideas

Os españois poden ter as ideas políticas e a relixión que queiran.

Ninguén pode obrigar a outra persoa para dicir

cales son as súas ideas ou a súa relixión.

As institucións colaborarán con todas as relixións en España.

Pena de morte: castigar a unha persoa a morrer por cometer un delito, como matar a outra persoa.

Artigo 17.

A liberdade das persoas

Os españois son libres e teñen dereito a sentirse seguros.

A Policía só pode deter a unha persoa

por un motivo escrito na lei, por exemplo, roubar.

Cando unha persoa é detida,

a Policía debe explicarlle o motivo de forma comprensible.

A persoa ten dereito a gardar silencio

e a ter a axuda dun avogado para defendela.

Unha persoa pode estar detida ata 3 días para aclarar un posible **delito**.

Despois dos 3 días, a Policía debe deixar libre á persoa ou levala ante o xuíz.

Delito: algo feito por unha persoa contra a lei, como roubar, matar ou secuestrar.

Artigo 18.

O dereito á honra e á vida privada

Os españois teñen dereito á honra, é dicir,

a que os demais respecten o seu bo nome e non lle insulten.

Tamén teñen dereito a que os demais respecten a súa vida privada.

Ninguén pode entrar na casa dunha persoa sen o seu permiso.

A Policía só pode entrar nunha casa se ten unha orde dun **xuíz**

ou se están a cometer un delito,

por exemplo, cando alguén está a maltratar a outra persoa.

Tampouco ninguén pode abrir as túas cartas, ler o teu correo electrónico

ou escoitar as túas chamadas de teléfono sen permiso.

Xuíz: persoa que aplica a lei para resolver conflitos ou castigar delitos.

Artigo 19.

A liberdade de elixir o lugar onde vivir

Os españois teñen dereito a elixir o lugar onde queren vivir

e trasladarse por todo o país sen que ninguén lles impida facelo.

Tamén teñen dereito a viaxar a outros países e volver a España.

Artigo 20.**A liberdade de expresar ideas e opinións**

Os españois teñen dereito a expresar as súas ideas e opinións en liberdade.

Tamén teñen dereito a publicar libros de literatura,
expoñer obras de arte e desenvolver inventos científicos e técnicos.

Os profesores teñen dereito a falar dos seus coñecementos
e ideas en liberdade nos colexios, institutos e universidades.

Os españois teñen dereito a recibir información verdadeira
por calquera medio de comunicación, como periódicos, radio
ou televisión.

Está prohibida a **censura previa**.

Só os xuíces poderán prohibir unha publicación
despois de que saía á rúa.

Censura previa: nalgúns países, as
institucións revisan as noticias antes
de dalas a coñecer para borrar o
que non lles gusta.

Estas liberdades non poden usarse para impedir os dereitos
dos demais.

A expresión das ideas propias ten como límites
a honra das persoas, o respecto á súa vida privada
e os dereitos dos nenos e mozos.

Artigo 21.**A liberdade de reunirse**

As persoas teñen dereito a reunirse sen armas e sen provocar violencia.

Tamén teñen dereito a manifestarse pola rúa.

Os manifestantes deben avisar ás institucións para facer unha manifestación na rúa ou nun lugar público.

Artigo 22.**A liberdade de asociarse**

As persoas poden crear asociacións e pertencer a asociacións.

Están prohibidas as asociacións que teñen intencións contrarias á lei,

como atacar a outras persoas ou cometer delitos.

Tamén están prohibidas as asociacións que forman grupos armados ou que son secretas.

Artigo 23.**O dereito para participar en política**

Os españois poden participar en política de 2 maneiras:

- Poden votar aos seus representantes nas eleccións.
- Poden presentar a súa candidatura a un posto, como alcalde dunha cidade ou deputado no Congreso dos Deputados.

As leis darán os detalles para que os españois participen en política.

Todos os españois poden participar nos exames para ser traballadores das Administracións Públicas.

Artigo 24.**O dereito para ir a xuízo**

Os españois teñen dereito a ir a xuízo. cando pensan que alguén violou os seus dereitos.

Xuízo: acto presidido por un xuíz para aclarar un conflito segundo a lei. Ao final hai unha decisión, chamada sentenza.

No caso de que unha persoa estea acusada por un motivo, ten dereito a ser xulgada por un xuíz, a ter un avogado e a recibir información sobre o motivo da acusación.

Tamén teñen dereito a ter un xuízo con garantías, por exemplo, presentar probas para defenderse, ter un xuízo público ou non declararse culpable.

Todas as persoas son inocentes dunha **acusación**

ata que un xuíz declara que a acusación é certa e son culpables.

Acusación: culpar a alguén de facer algo contra a lei.

Artigo 25.

Os dereitos das persoas xulgadas

Só os xuíces poden **condenar** a unha persoa.

As persoas só poden ser condenadas

por delitos que existen nas leis en cada momento.

Por exemplo, hoxe ninguén pode condenarte

por ler libros que hai moitos anos estaban prohibidos.

Condenar: impoñer un castigo nun xuízo

As persoas encarceradas teñen os dereitos da Constitución.

Unha persoa encarcerada pode traballar no cárcere

e cobrar polo seu traballo.

O obxectivo dos cárceres é que as persoas

poidan refacer a súa vida e non cometan outro delito.

Artigo 26.

Os tribunais de honra

Os **tribunais de honra** están prohibidos.

Tribunais de honra: existían no exercito e nas administracións públicas. Xulgaban se unha persoa merecía estar no exercito ou nas administracións públicas.

Artigo 27.

O dereito á educación

Os españois teñen dereito á educación en colexios, institutos e universidades.

A intención da educación é que as persoas desenvolvan a súa personalidade e respecten os dereitos e as liberdades dos demais.

A **educación básica** é obrigatoria e gratis para todos.

Educación básica: estudos e coñecementos que deben aprender todas as persoas. En España dura desde os 6 aos 16 anos.

Os españois poden crear colexios, institutos e universidades e teñen liberdade para ensinar coñecementos e ideas dentro da lei.

Os pais poden decidir a educación relixiosa dos seus fillos.

Artigo 28.

O dereito para pertencer a sindicatos

Os traballadores poden crear sindicatos e formar parte do sindicato que prefiran.

Ninguén pode obrigar a un traballador para formar parte dun sindicato.

Os traballadores poden ir á **folga** para defender os seus intereses fronte aos empresarios.

Folga: protesta de traballadores. Consiste en deixar de traballar para pedir melloras aos empresarios.

Artigo 29.**O dereito de petición**

Os españois teñen dereito a presentar unha queixa ou unha proposta ás institucións para pedir que actúen ou dean unha solución a un problema.

Sección segunda do Capítulo 2º. Dos dereitos e deberes dos cidadáns**Artigo 30.****A defensa de España**

Os españois poden e deben defender España, por exemplo, dun ataque doutro país.

Servizo Militar: obriga a dunha persoa de ser soldado durante un tempo.

As leis dirán:

- se os españois deben facer o **servizo militar** e por canto tempo.
- as posibilidades de substituír o servizo militar por un servizo de axuda a outras persoas, chamado prestación social.

Artigo 31.**O pago de impostos**

As persoas deben pagar impostos segundo os seus ingresos.

Canto máis diñeiro gañes, máis impostos pagas.

As institucións gastan o diñeiro dos impostos nos servizos públicos para beneficiar a todos os cidadáns, por exemplo, en educación, en sanidade ou en pensións.

Artigo 32.**O matrimonio**

Os homes e as mulleres teñen dereito a casar.

Ambos membros da parella son iguais no matrimonio.

As leis explicarán a idade mínima para casar,

os dereitos e os deberes da parella e os motivos de **divorcio** .

Divorcio: separación de 2 persoas casadas.

Artigo 33.**A propiedade e a herdanza**

As persoas teñen dereito a posuír cousas e a **herdar** cousas.

Ninguén pode quitarche as túas cousas, por exemplo, a túa casa.

Só poden quitarche as túas cousas por un motivo moi importante

e débenche pagar unha **indemnización**.

Herdar: recibir as cousas dunha persoa cando morre.

Indemnización: diñeiro para compensar por unha perda ou un dano.

Artigo 34.**As fundacións**

As persoas poden crear fundacións.

As fundacións son organizacións que utilizan un diñeiro, por exemplo, para dar axudas a persoas con dificultades ou para apoiar unha actividade cultural ou un deporte.

Artigo 35.

O dereito para traballar

Os españois teñen o dereito e a obrigaón de traballar.

Os españois poden elixir a profesión que prefiran.

Tamén teñen dereito a gañarse a vida co traballo e recibir un **soldo** adecuado para vivir.

As empresas deben tratar igual

aos homes e as mulleres como traballadores.

Por exemplo, unha muller debe gañar o mesmo soldo

que un home por un mesmo traballo.

Soldo: diñeiro recibido todos os meses por traballar.

Artigo 36.

Os colexios profesionais

A lei debe dicir que profesións deben ter un **colexio profesional**

e que dereitos e deberes teñen estes traballadores.

Os colexios profesionais deben funcionar de forma democrática.

Colexio profesional: institución que agrupa aos traballadores dunha profesión e marca unhas normas sobre esa profesión, por exemplo médicos e arquitectos.

Artigo 37.

A negociación entre empresarios e traballadores

Os empresarios e traballadores poderán negociar

e publicar os seus acordos nuns documentos

chamados convenios colectivos.

Os convenios colectivos detallan as horas de traballo, os salarios segundo os postos de traballo ou as vacacións, entre outras moitas cousas.

Os empresarios e traballadores poden estar en desacordo e deben decidir a forma de resolvelo, por exemplo, pedir a axuda dun árbitro ou ir a xuízo.

Artigo 38.

A liberdade de empresa

Os españois teñen dereito a crear as súas propias empresas e negocios.

Capítulo 3º. Dos principios reitores da política social e económica

Artigo 39.

A protección das familias

As institucións protexen ás familias.

As institucións tamén protexen especialmente ás nais e aos fillos.

Os pais deben coidar de todos os seus fillos ata os 18 anos.

Artigo 40.**A protección dos traballadores**

As institucións deben tomar decisións para axudar a que haxa traballo para todas as persoas, mellore a calidade de vida de todos e haxa unha repartición da riqueza entre todos.

As institucións tamén se preocupan por tomar decisións para protexer os dereitos dos traballadores, como que traballen só un número de horas ao día, teñan vacacións, fagan cursos de formación ou poidan traballar con seguridade.

Artigo 41.**A Seguridade Social**

España ten Seguridade Social **pública**.

A Seguridade Social encárgase de pagar as pensións aos xubilados e dar axudas ás persoas en paro.

Público: controlado polas Administracións Públicas. O contrario é privado, controlado polas empresas.

Artigo 42.**Os traballadores españois noutros países**

España protexe os dereitos dos traballadores españois noutros países.

As institucións deben tomar decisións
para facilitar a volta a España destes traballadores.

Artigo 43.

A protección da saúde

As persoas teñen dereito a ter saúde
e a recibir protección para a súa saúde.

As institucións deben tomar decisións
e dar servizos para que as persoas teñan boa saúde.

Artigo 44.

A cultura

As persoas teñen dereito a gozar da cultura.
As institucións deben impulsar a cultura e a ciencia.

Artigo 45.

A protección da natureza

As persoas teñen dereito a gozar da natureza.
Tamén teñen o deber de coidala.
As institucións protexerán o medio ambiente
e castigarán ás persoas que danan a natureza.

Artigo 46.**O patrimonio histórico e artístico**

As institucións deben coidar o patrimonio artístico e histórico, como as catedrais, os monumentos ou as obras de arte.

As institucións castigarán ás persoas que destrúan o patrimonio artístico e histórico.

Artigo 47.**A vivenda**

Os españois teñen dereito a ter unha casa en boas condicións.

As institucións deben tomar decisións para axudar ás persoas para ter unha casa.

Artigo 48.**A participación dos mozos**

As institucións deben facilitar a participación dos mozos na sociedade.

Artigo 49.**A protección das persoas con discapacidade**

As institucións deben protexer ás persoas con discapacidade e tomar decisións para que poidan gozar todos os seus dereitos, estar incluídos na sociedade e mellorar a situación das súas vidas.

Artigo 50.**A protección das persoas maiores**

As institucións deben dar pensións e servizos sociais ás persoas maiores de 65 anos.

Artigo 51.**A protección dos consumidores**

As institucións defenden os dereitos dos consumidores fronte ás empresas que venden produtos e servizos.

Artigo 52.**As organizacións de profesionais**

As persoas poden crear organizacións de profesionais, por exemplo, de agricultores ou de comerciantes.

As organizacións de profesionais deben funcionar de forma democrática.

Capítulo 4º. Das garantías das liberdades e dereitos fundamentais**Artigo 53.****A protección dos dereitos e liberdades**

As institucións deben respectar os dereitos e liberdades das persoas.

As leis protexen e dan máis detalles sobre o exercicio dos dereitos e liberdades que dá a Constitución ás persoas.

As persoas poden pedir a protección dos xuíces cando as institucións non respectaron os seus dereitos e liberdades máis importantes.

Estes xuízos deben atenderse antes que ningún outro e deben ser rápidos.

Por exemplo, o dereito para expresarse ou practicar a túa relixión.

Os dereitos da **política social e económica** están protexidos por leis que explican máis detalles sobre eles.

As persoas poden reclamar estes dereitos segundo os límites da lei.

Por exemplo, o dereito para ter unha casa ou os dereitos das persoas con discapacidade.

Política social: son as decisións que toman as institucións dun país para o benestar da sociedade.

Artigo 54.

O Defensor do Pobo

O Defensor do Pobo é unha persoa que vixía as institucións e recibe as queixas das persoas cando as institucións non respectan os seus dereitos.

Política económica: son as decisións que toman as institucións dun país para a xestión do diñeiro nese país.

O Defensor do Pobo informa os deputados e aos senadores sobre as faltas de respecto aos dereitos das persoas por parte das institucións.

Capítulo 5º. Da suspensión dos dereitos e liberdades

Artigo 55.

A anulación dos dereitos

Nalgúns casos, por exemplo, nunha crise moi grave ou unha gran catástrofe, as institucións poden anular algúns dereitos, como o de reunión, o de expresión de ideas ou o de manifestación, para evitar que a situación empeore.

Tema 2 . O Estatuto de Autonomía de Galicia. O Parlamento. A Xunta e o seu Presidente. A administración pública galega.

Todas as referencias do texto a traballadores, cargos e categorías enténdense como xenéricas, sen distinción de sexo, polo que abarcan tanto o xénero masculino como o xénero feminino.

ÍNDICE TEMA 2

pág.

O ESTATUTO DE AUTONOMÍA DE GALICIA.....	3
TÍTULO PRELIMINAR.....	3
TÍTULO PRIMEIRO.....	7
CAPÍTULO PRIMEIRO.....	7
Do Parlamento.....	7
CAPÍTULO SEGUNDO.....	10
Da Xunta e do seu Presidente.....	10
TÍTULO TERCEIRO.....	11
Da Administración Pública Galega.....	11

O ESTATUTO DE AUTONOMÍA DE GALICIA.

Estrutura.

O estatuto de autonomía ten 57 artigos.

Estrutúrase en:

- Título preliminar.
- 5 títulos.
- 4 disposicións adicionais.
- 7 disposicións transitorias.

Contido.

TÍTULO PRELIMINAR.

Artigo 1

Galicia, é unha nacionalidade histórica.

A Comunidade Autónoma de Galicia

ten como tarefa defender o pobo galego.

Galicia e outras 16 **comunidades autónomas**

forman España.

Os poderes para defender o pobo galego

saen da Constitución, deste Estatuto e do pobo.

Comunidades autónomas: unha comunidade autónoma é unha parte de España. Todas as comunidades autónomas teñen o seu goberno e as súas leis.

Artigo 2.

Galicia está formada por 4 provincias:

A Coruña, Lugo, Ourense e Pontevedra.

Unha provincia está formada por moitos **municipios**.

Municipios: están formados por un territorio e as persoas que viven alí. Os pobos e as cidades son municipios. Cada municipio ten o seu concello.

Artigo 3.

Son galegos os cidadáns españois que

vivan nos municipios de Galicia.

Tamén son galegos, os cidadáns españois

que vivan no estranxeiro

e que o seu último domicilio fose en Galicia.

Así como os seus fillos, se eles queren.

Artigo 4

Os **poderes públicos** de Galicia teñen que

preocuparse para que todos os galegos

participen na vida política, económica,

cultural e social de Galicia.

Poderes públicos: son todos os que mandan nun Estado. Os que fan e modifican as leis, os que aplican as leis e os que gobernan.

Os poderes públicos tamén teñen que preocuparse

polo dereito que teñen os galegos para vivir e traballar

na súa propia terra.

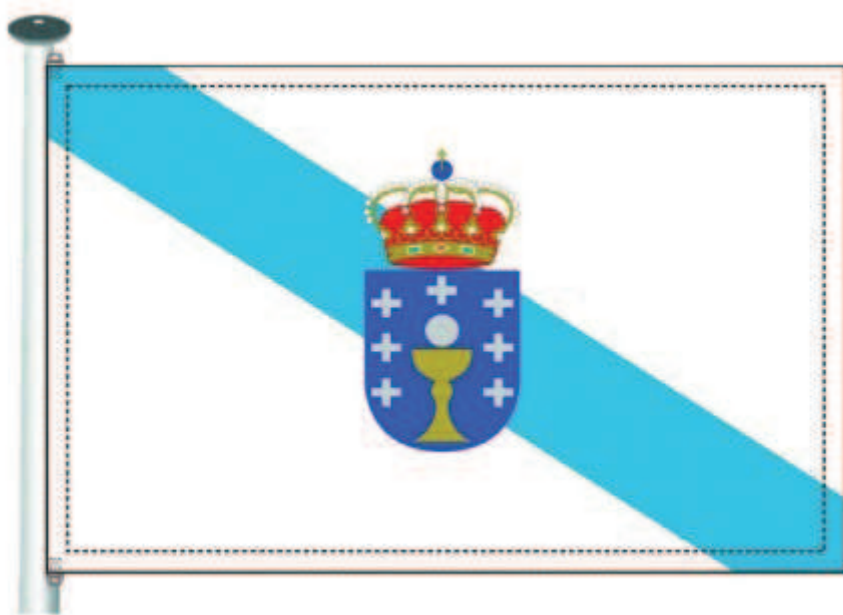
Artigo 5.

A lingua propia de Galicia é o galego.

Os idiomas galego e castelán son oficiais en Galicia e todos temos o dereito de coñecelos e de usalos.

Ninguén poderá ser **discriminado** por razón da lingua.

Discriminar: tratar de maneira diferente.

Artigo 6.

Galicia ten unha bandeira, un himno e un escudo.

A bandeira de Galicia é branca
cunha banda en diagonal azul.

Artigo 7.

Os galegos, que viven fóra de Galicia, poden solicitar que se lles recoñeza a súa galeguidade. Para ter dereito a compartir e colaborar, na vida social e cultural do pobo galego.

Artigo 8.

Unha lei aprobada polo Parlamento de Galicia, di onde están as **sedes** dos organismos, necesarios para o goberno da comunidade autónoma de Galicia.

Sedes: son o lugar onde están todos os responsables, onde se organiza o traballo e onde a xente pode ir preguntar.

TÍTULO PRIMEIRO.

Do poder galego.

Artigo 9.

Os poderes da comunidade autónoma de Galicia exércense a través de:

- O Parlamento.
- A Xunta de Galicia.
- O Presidente da Xunta.

CAPÍTULO PRIMEIRO.

Do Parlamento.

Artigo 10.

As principais funcións do Parlamento de Galicia son:

- Elaborar as leis.
- Controlar o traballo da Xunta.
- Aprobar os **orzamentos**.
- Elixir entre todos os membros ao Presidente da Xunta de Galicia.

Orzamentos: é calcular o que se necesita gastar.

O Parlamento de Galicia é **inviolable**.

Inviolable: ninguén pode esixir responsabilidade polas súas opinións ou decisións.

Artigo 11.

O Parlamento está formado polos Deputados.

Os Deputados son as persoas
que elixen os cidadáns cos seus votos,
cando hai eleccións.

O Parlamento é elixido por un prazo de 4 anos.

A provincia é o territorio de onde saen os deputados
que forman o Parlamento de Galicia.

A lei di que ten que haber entre 60 e 80
deputados no Parlamento de Galicia.

Nesta **lexislatura** hai 75 deputados.

Lexislatura: é o período de tempo
que goberna un presidente e o seu
equipo. Este período adoita ser de 4
anos.

Artigo 12.

O Presidente da Xunta elíxese entre os deputados do Parlamento de Galicia.

Artigo 13.

A decisión de facer unha lei pode saír de:

- os Deputados
- do Parlamento
- da Xunta
- en algúns casos pode saír tamén dos cidadáns.

As leis de Galicia serán **promulgadas**, en nome do Rei,
polo Presidente da Xunta e
publicadas no Diario Oficial de Galicia e
no Boletín Oficial do Estado.

Promulgar: publicar unha cousa de maneira oficial para que sexa coñecida por todos.

Entrada en vigor: cando se empeza a aplica o que di a lei.

As leis **entran en vigor**

na data de publicación no Diario Oficial de Galicia.

A publicación no Boletín Oficial do Estado
non afecta á data de entrada en vigor.

Artigo 14.

Unha lei da comunidade autónoma de Galicia,
creará o posto de Valedor do Pobo,
na comunidade autónoma de Galicia.

CAPÍTULO SEGUNDO.

Da Xunta e do seu Presidente.

Artigo 15.

O Presidente da Xunta representa a Galicia e preside o seu goberno.

O Parlamento galego elixe o Presidente, entre todos os deputados, cando empeza unha nova lexislatura.

O Presidente da Xunta é nomeado polo Rei de España.

Artigo 16.

A Xunta é o órgano de goberno da comunidade autónoma.

A Xunta de Galicia está dirixida polo Presidente.

Os vicepresidentes e os conselleiros realizan o traballo que o Presidente lles encargue.

Artigo 17.

A Xunta cesa, cando se celebren eleccións ao Parlamento galego, por dimisión do Presidente, perda de confianza ou falecemento.

TÍTULO TERCEIRO.

Da Administración Pública Galega.

Artigo 39.

A Comunidade Autónoma de Galicia,
pode decidir como quere que funcione
a **Administración Pública** de Galicia.

Administracións públicas: son as institucións que xestionan asuntos relacionados cos cidadáns como os ministerios ou os concellos. Os seus traballadores son os funcionarios.

Artigo 40.

Galicia está organizada en provincias e municipios.

A provincia é unha **entidade local** que agrupa a varios municipios.

En Galicia pódese engadir como entidade local a comarca,

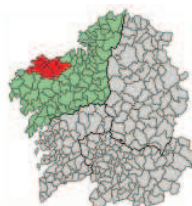
que é un grupo de municipios veciños,

e a **parroquia rural**.

Entidade local: é a Administración pública que está máis preto dos cidadáns.

Parroquia rural: é unha división da terra, máis pequena que o municipio e que ten moita importancia en Galicia.

Comarca de Bergantiños

Artigo 41.

A Comunidade Autónoma atende os asuntos dos cidadáns,
en institucións que dependen da Xunta de Galicia.

Os asuntos dos cidadáns, tamén se poden atender
en institucións que están nas provincias, os concellos
ou as comarcas.

**Tema 3 . Lexislación sanitaria:
dereitos e deberes dos usuarios do
sistema sanitario público.
Confidencialidade da información
sanitaria e a historia clínica.
Competencias das Administracións
Públicas. O Servizo Galego de
Saúde.**

Todas as referencias do texto a traballadores, cargos e categorías enténdense como xenéricas, sen distinción de sexo, polo que abarcan tanto o xénero masculino como o xénero feminino.

ÍNDICE TEMA 3

pág.

LEXISLACIÓN SANITARIA: DEREITOS E DEBERES DOS USUARIOS DO SISTEMA

SANITARIO PÚBLICO.....	3
Dereitos sanitarios.....	4
Deberes sanitarios.....	6
CONFIDENCIALIDADE DA INFORMACIÓN SANITARIA E A HISTORIA CLÍNICA.....	8
O segredo profesional.....	8
A historia clínica.....	10
COMPETENCIAS DAS ADMINISTRACIÓNS PÚBLICAS.....	13
O SERVIZO GALEGO DE SAÚDE.....	15
Centros e servizos.....	15
Funcións do Servizo Galego de Saúde.....	16
Organización.....	17
Organización da saúde.....	20
Atención Primaria de Saúde.....	20
Atención hospitalaria.....	21

LEXISLACIÓN SANITARIA: DEREITOS E DEBERES DOS USUARIOS DO SISTEMA SANITARIO PÚBLICO.

A lexislación sanitaria regula o sistema público de saúde.

A lei 14/1986, do 25 de abril, Xeneral de Sanidade, é a norma do Estado que recoñeceu o dereito á saúde, aos cidadans.

Esta norma do Estado é a base esencial, dos dereitos e deberes, dos usuarios do sistema sanitario público.

A lei 8/2008, do 10 de xullo, de saúde de Galicia, ten como obxecto regular a protección da saúde, na Comunidade Autónoma de Galicia.

A lei de saúde de Galicia, no seu capítulo I, regula os dereitos e deberes sanitarios, da cidadanía galega.

A lei di que teñen dereito,
á protección da saúde e á atención sanitaria,
todas as persoas que residen
nos concellos da Comunidade Autónoma de Galicia.

A lei di como se pode acreditar
que se reside nun concello,
da Comunidade Autónoma de Galicia.

A lei tamén di que teñen dereito
á protección da saúde e á atención sanitaria,
calquera persoa menor de idade,
calquera muller embarazada,
ou calquera persoa en situación de urxencia.
Aínda que non resida en ningún concello
da Comunidade Autónoma de Galicia.

Dereitos sanitarios.

A lei de saúde de Galicia di
que as persoas que teñen dereito
á protección da saúde e á atención sanitaria,
na Comunidade Autónoma de Galicia,
teñen uns dereitos sanitarios.
Imos ver os máis importantes.

1.- Dereitos relacionados coa integridade

e a intimidade das persoas,

por exemplo, a non ser gravado

en vídeo que permita identificarnos,

como destinatarios dos servizos sanitarios.

2.- Dereitos relacionados co acompañamento

dun paciente, por exemplo

as persoas menores de idade,

teñen o dereito de estar acompañados

polos seus pais ou tutores.

3.- Dereitos relacionados coa autonomía de decisión.

Un exemplo destes dereitos

é o dereito que ten un paciente

a unha segunda opinión médica.

4.- Dereitos relacionados coa confidencialidade e

a información.

Un exemplo destes dereitos

é o dereito do paciente

á confidencialidade sobre o seu estado de saúde.

5.- Dereitos relacionados coa documentación sanitaria.

Un exemplo destes dereitos é que un paciente pode acceder á súa historia clínica e obter unha copia dos seus informes e probas, se os necesita.

6.- Dereitos relacionados con grupos especiais.

Os pacientes con diversidade funcional, con enfermidades raras, ou os pacientes que sofren enfermidades mentais, teñen dereito a unha atención sanitaria específica nos centros do Sistema Público de Saúde de Galicia.

Deberes sanitarios.

A lei de saúde de Galicia di que todos os cidadáns teñen uns deberes e obrigacións cos centros do Sistema Público de Saúde de Galicia.

Os máis importantes son:

1.- Respectar aos profesionais que traballan nos centros sanitarios.

2.- Coidar as instalacións dos centros sanitarios.

3.- Usar adecuadamente os recursos,
os servizos e as prestacións
do sistema sanitario.

4.- Os pacientes teñen o deber de dicir a verdade,
cando lle preguntan como se chama,
onde vive ou como se sente.

5.- O paciente ten que aceptar a alta médica,
cando se acabe o seu tratamento.

CONFIDENCIALIDADE DA INFORMACIÓN SANITARIA E A HISTORIA CLÍNICA.

Todas as persoas que acoden aos centros sanitarios teñen dereito á protección da súa intimidade.

- Non se pode falar do seu estado de saúde.
- Non se pode falar doutros datos protexidos das persoas como son a súa vida sexual, a súa relixión, a raza ou se sofre malos tratos.
- Non se pode falar dos pacientes en lugares públicos.
- Debemos protexer a información recibida.
- Debemos evitar que poidan coñecela persoas non autorizadas.

O segredo profesional.

Todos os profesionais sanitarios están obrigados ao segredo profesional.

Ninguén pode contar ningún dato dun paciente se non ten o seu permiso.

A obrigaón do segredo profesional non se pode romper.

Se rompe o segredo profesional,

un profesional pode recibir unha **sanción**.

Sanción: é un castigo por facer algo que está prohibido.

A lei di que nin sequera se pode informar á súa familia,

se o paciente non quere.

Sempre se ten que pedir permiso ao paciente

para poder dar calquera información

sobre o seu estado de saúde.

A historia clínica

A historia clínica está formada por todos os documentos dos procesos asistenciais de cada paciente.

Deberán estar identificados os médicos e demais profesionais que interviñeron nos devanditos procesos.

Na Historia Clínica recóllese toda a documentación clínica de cada paciente.

O Servizo Galego de Saúde ten a historia clínica electrónica, polo sistema informático IANUS.

Grazas ao sistema IANUS, todo o persoal médico conta con acceso inmediato aos antecedentes, as alerxias, os tratamentos previos e os programas de asistencia social dun paciente concreto.

Os hospitais públicos e privados, os centros de saúde e as farmacias están conectados a través de IANUS.

Tamén está conectado
ao Sistema Nacional de Saúde español,
o que permite consultar a información médica do paciente
rexistrada noutras rexións do país.

Ninguén pode acceder á Historia Clínica dun paciente
se non ten autorización.

Antes da implantación da Historia Clínica Electrónica,
as Historias Clínicas gardábanse nun local chamado Arquivo
e a información estaba dentro dun cartafol.

Cando é necesario ver información
gardada nestas Historias Clínicas
pídense ao Arquivo de Historias Clínicas do centro sanitario
e faise entrega ao profesional responsable da petición.

A información que se garda nestas Historias Clínicas
ten que estar protexida.

A confidencialidade e o segredo profesional
protexen toda a información que se garda nelas.

Ninguén debe acceder a esta información,
salvo que teña a oportuna autorización.

Os datos que figuran na Historia Clínica dun paciente,
protéxense en todos os centros e servizos hospitalarios.

A custodia da Historia Clínica nos centros sanitarios
é responsabilidade do Centro.

Son os profesionais responsables,
os que han de tomar as medidas necesarias
para que se garanta a confidencialidade dos datos que figuren nela.

COMPETENCIAS DAS ADMINISTRACIÓNS PÚBLICAS.

As competencias son as actividades que, de acordo coas leis, corresponden a cada administración pública.

Competencias exclusivas do Estado: o Estado regula unha materia para todos os cidadáns que viven en todas as Comunidades Autónomas.

As Comunidades Autónomas. exercen as competencias recollidas nos seus Estatutos de Autonomía, tamén as competencias que o Estado lles transfira ou **delegue**.

Delegar: dar a unha persoa ou organismo permiso para que actúe no seu lugar.

A lei 14/1986, do 25 de abril, Xeral de Sanidade, di que o Estado ten competencia exclusiva na sanidade exterior e acordos sanitarios internacionais.

A lei Xeral de Sanidade di tamén que as Comunidades Autónomas exercerán as competencias en materia de saúde, asumidas nos seus Estatutos de Autonomía.

O Estatuto de Autonomía de Galicia di que Galicia ten competencias exclusivas, competencias que se comparten co goberno central e competencias do Estado que se poden executar desde Galicia.

Un exemplo de competencia exclusiva de Galicia é a promoción e o ensino do idioma galego.

Desenvolvemento lexislativo: son normas que adaptan a lexislación básica ás particularidades de cada Comunidade Autónoma.

En materia de sanidade interior a Comunidade Autónoma galega ten as competencias:

- de **desenvolvemento lexislativo**
- da execución da **lexislación básica** do Estado.

Lexislación básica: é unha norma igual para todas as Comunidades Autónomas.

A lei 8/2008, do 10 de xullo, de saúde de Galicia, é unha norma que regula a sanidade galega, pola competencia que ten a Comunidade Autónoma de desenvolvemento lexislativo e execución.

O SERVIZO GALEGO DE SAÚDE.

O Servizo Galego de Saúde é un **organismo** autónomo, **de carácter administrativo**.

O seu presidente é o Conselleiro de Sanidade.

O Servizo Galego de Saúde encárgase de darnos os servizos e todo o que necesitamos as persoas, para atender e coidar da nosa saúde.

Centros e servizos.

Os centros e servizos son:

- Establecementos sanitarios.
- Establecementos administrativos.

que se encargan da nosa saúde.

Un exemplo de centro son os Centros de Saúde.

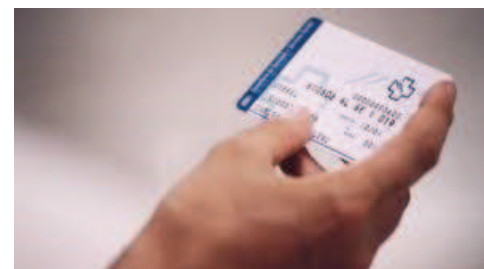
Un exemplo de servizos son as ambulancias.

Un exemplo de establecementos sanitarios son os Hospitais.

Un exemplo de servizos administrativos é a oficina de Tarxeta sanitaria.

Organismos administrativos:
Son institucións que xestionan asuntos relacionados cos cidadáns. Os seus traballadores son os empregados públicos.

Tarxeta Sanitaria:
é unha tarxeta de plástico coa nosa identificación que nos dá o dereito para ser atendido cando imos a un centro sanitario.

Funcións do Servizo Galego de Saúde.

O celador debe saber

que o Servizo Galego de Saúde ten moitas funcións.

Todas as funcións van dirixidas a atender e coidar da nosa saúde.

As funcións máis importantes do Servizo Galego de Saúde son:

- Atender en todos os seus centros e servizos, aos cidadáns que precisan asistencia sanitaria.
- Desenvolver **programas sanitarios**.
- Gobernar, dirixir e xestionar todos os centros, servizos e establecementos sanitarios.
- Ter os profesionais necesarios para atender aos cidadáns que van aos seus centros.
- Comprar todo o material necesario para que os profesionais atendan aos cidadáns.

Un exemplo de material son:

- Os uniformes de traballo,
- as medicinas,
- as camas do hospital.

Un **Programa sanitario**: é un plan, para controlar e mellorar as situacións que poden afectar á nosa saúde.

Organización.

O Servizo Galego de Saúde é a organización que presta asistencia sanitaria aos cidadáns de Galicia, a través dos centros, servizos e establecementos da rede galega de atención sanitaria pública.

Tamén é o organismo encargado da distribución dos recursos económicos, necesarios para pagar as actividades asistenciais prestadas.

Desde o Servizo Galego de Saúde encárganse do goberno, a dirección e a xestión dos centros, servizos e establecementos sanitarios propios ou **adscritos** ao Servizo Galego de Saúde.

Adscrito: sen ser propio, pertence a outro.

Tamén desde o Servizo Galego de Saúde encárganse da coordinación e a xestión dos recursos humanos, materiais e financeiros asignados.

Tamén se encargan da execución e o desenvolvemento de programas de docencia e investigación.

Os responsables do Servizo Galego de Saúde son:

- O Presidente do Servizo Galego de Saúde que é o conselleiro de Sanidade.
- O Xerente do Servizo Galego de Saúde.
- Os Directores Xerais
- Os Subdirectores Xerais.

Todas estas persoas que dirixen o Servizo Galego de Saúde teñen que ser nomeadas segundo di a lei.

O persoal do sistema sanitario
ten que cumprir a lei para
o bo funcionamento
do sistema sanitario galego.

O modelo de xestión desta organización son as
Estruturas de Xestión Integrada. (EOXI)

Nestas Estruturas están incluídas
a xestión dos centros asistenciais
da Atención Primaria de Saúde
e da Atención Hospitalaria.

Organización da saúde:

1. Atención Primaria de Saúde.
2. Atención Hospitalaria.

1.- Atención Primaria de Saúde.

Servizos e Unidades de Atención Primaria.

Os Servizos de Atención Primaria.

- Poden integrar unha ou varias Unidades de Atención Primaria.
- Os profesionais que desenvolvan o seu traballo nestes servizos serán 15 como mínimo e 45 como máximo.
- Os servizos de Atención Primaria dispoñen de máis recursos sanitarios que as Unidades.
- Deben ter:
 - Saúde buco-dental.
 - Saúde Mental.
 - Fisioterapia.
 - Farmacia.
- Os Servizos de Atención Primaria están situados no Centro de Saúde que ten mellor localización e estrutura.

Unidades de Atención Primaria.

- En cada municipio de Galicia existe, polo menos, unha Unidade de Atención Primaria.

- Atenderá como máximo a 20 mil persoas.
- Cada Unidade de Atención Primaria terá como mínimo o seguinte persoal:
 - Persoal médico.
 - Persoal de enfermería.
 - Persoal non sanitario e de servizos xerais.

- A súa localización física é o Centro de Saúde.
- As funcións do persoal fanse no propio centro e nos Consultorios periféricos que dependen del.
- Estas funcións tamén se fan no domicilio dos pacientes e na comunidade.

2.- Atención hospitalaria.

A atención hospitalaria

é o segundo nivel de atención sanitaria,

ao que todos os cidadáns teñen acceso

cando os servizos de atención primaria esgótanse .

Atende os problemas sanitarios máis complexos.

O hospital é a institución onde se leva a cabo a asistencia hospitalaria.

Nos hospitais préstase asistencia sanitaria nas consultas externas, de urxencia e hospitalización.

Cada área de saúde está vinculada ou dispón polo menos dun hospital, con equipamento apropiado para cubrir as necesidades de saúde da poboación.

No Hospital hai:

As consultas externas:

- Nas consultas externas aténdense aos pacientes de forma ambulatoria.
- Vólvese ao domicilio cando se acaba a consulta.
- A actividade é programada. Hai que pedir cita.

As urxencias:

- As urxencias atenden a pacientes cunha enfermidade aguda.
- Case sempre se volve ao domicilio cando se acaba a consulta, pero tamén pode quedar o paciente hospitalizado.

- A actividade non é programada.

Aténdese aos pacientes as 24 horas do día.

A hospitalización:

- Atenden aos pacientes ingresados.
- A actividade programada anótase nunha lista de espera para ingresar ou sen programar cando o paciente ingresa desde Urgencias.

Tema 4 . Selección e provisión de prazas. O Estatuto Marco do Persoal estatutario dos servizos de saúde.

Todas as referencias do texto a traballadores, cargos e categorías enténdense como xenéricas, sen distinción de sexo, polo que abarcan tanto o xénero masculino como o xénero feminino.

ÍNDICE TEMA 4

pág.

SELECCIÓN E PROVISIÓN DE PRAZAS. O ESTATUTO MARCO DO PERSOAL ESTATUTARIO DOS SERVIZOS DE SAÚDE.....	3
Clasificación do persoal estatutario.....	3
Clasificación polo traballo que realizan.....	4
Clasificación polo nivel de estudos.....	4
Clasificación polo tipo de nomeamento.....	5
1.- Persoal estatutario fixo.....	5
2.- Persoal estatutario temporal.....	6
Clasificación do persoal estatutario do Servizo Galego de Saúde.....	8
Dereitos e deberes do persoal estatutario.....	9
Xornada de traballo e permisos.....	11
Réxime de selección e provisión de prazas: Criterios de selección. Persoal fixo e persoal temporal.....	15
Convocatorias de selección e requisitos de participación.....	17
Normas xerais para unha convocatoria.....	19
Promoción interna.....	22
Movilidade.....	23

SELECCIÓN E PROVISIÓN DE PRAZAS: O ESTATUTO MARCO DO PERSOAL ESTATUTARIO DOS SERVIZOS DE SAÚDE.

O Estatuto marco é unha lei publicada no Boletín Oficial do Estado o día 17 de decembro de 2003 co nome de Lei 55/2003, do 16 de decembro, do Estatuto Marco do persoal estatutario dos servizos de saúde.

Regula as persoas que traballan nos centros e institucións sanitarias tanto das Comunidades Autónomas como da Administración Xeral do Estado.

A todas estas persoas denomínaselles persoal estatutario.

Clasificación do persoal estatutario.

Dentro das institucións sanitarias traballan moitas persoas en diferentes postos.

Esta lei di no seu Capítulo II

que as persoas que traballan nos centros hospitalarios

clasifícaranse por:

- o traballo que fan.
- os estudos necesarios para poder conseguir ese traballo.
- polo tipo de nomeamento que teñen á hora de contratalos para traballar.

Clasificación polo traballo que realizan.

1. Persoal estatutario sanitario.

É o persoal que ten unha profesión ou especialidade sanitaria como os médicos ou as enfermeiras.

2. Persoal estatutario de xestión e servizos.

Son o resto de profesionais que non teñen a especialidade sanitaria por exemplo os cociñeiros, os auxiliares administrativos e os celadores.

Clasificación polo nivel de estudos.

A lei clasifica tamén ao persoal estatutario

polo nivel de estudos

que se require para obter unha praza

nunha institución sanitaria.

1.- Persoal estatutario sanitario:

- Formación Universitaria de Licenciado sanitario.
- Formación Universitaria de Diplomado sanitario.
- Formación Profesional sanitaria.

2.- Persoal estatutario de Xestión e Servizos.

- Formación Universitaria de Licenciado.
- Formación Universitaria de Diplomado.
- Formación Profesional.
- Formación Básica.

Clasificación polo tipo de nomeamento.

A lei clasifica ao seu persoal

polo tipo de nomeamento.

- o Persoal estatutario fixo,
- o Persoal estatutario temporal.

1.- Persoal estatutario fixo.

Teñen a condición de persoal estatutario fixo,

todas as persoas

que superaron un proceso selectivo

e obteñen unha praza

para traballar nunha institución sanitaria.

2.- Persoal estatutario temporal.

É todo profesional que non ten un nomeamento fixo e que tamén traballa nas institucións sanitarias.

Cando por razóns de necesidade, de urxencia ou para o desenvolvemento de programas de carácter temporal, sexa insuficiente o persoal fixo, pódense contratar a outros profesionais que son o persoal estatutario temporal.

O persoal estatutario temporal pode ser nomeado

1. De interinidade.
2. De eventualidade.
3. De substitución.

1.- Interinidade.

Son os traballadores que ocupan unha praza que está vacante.

Un exemplo de interinidade prodúcese, cando se xubila un traballador fixo e outro traballador ocupa a súa praza.

O nomeamento interino acábese cando a praza deixa de estar libre.

Pode deixar de estar libre a praza porque a consegue unha persoa fixa, ou ben porque os que xestionan o persoal dos centros sanitarios valoran que xa non fai falta, e procédese á súa **amortización**.

Amortizar: suprimir unha praza por considerala innecesaria.

2.- Eventualidade.

Un nomeamento eventual dáse cando hai unha causa extraordinaria e temporal que require aumentar o persoal para reforzar aos que están a traballar, ou para garantir un bo servizo.

Tamén se pode contratar cun contrato temporal de servizos complementarios, para substituír a aqueles profesionais que necesitan reducir a súa xornada laboral.

O nomeamento eventual ten unha duración máxima de 6 meses.

3.- Substitución.

O nomeamento de substitución farase cando é necesario atender as funcións do persoal fixo ou temporal durante os días de vacacións, permisos e demais ausencias que lle corresponden.

O nomeamento de substitución acábase cando a persoa á que se substitúe volve ao seu posto de traballo.

O persoal estatutario temporal debe ser tratado igual que o persoal estatutario fixo en canto a dereitos e deberes.

Clasificación do persoal estatutario do Servizo Galego de Saúde.

O persoal estatutario do Servizo Galego de Saúde clasifícase en:

1.- Persoal directivo.

- O xerente é o máximo responsable e é o que se encarga de que todo funcione correctamente nas Áreas Sanitarias.

O xerente ten axuda dos Directores e Subdirectores.

2.- Persoal estatutario sanitario facultativo.

Un exemplo destes profesionais:

- Médicos facultativos especialistas de área que son os médicos que atenden os grupos de enfermidades das partes do noso corpo.
- Médicos de Urgencias que son os médicos que atenden as urgencias.
- Xefes de Servizo, de Sección e Coordinadores son os médicos responsables dos servizos médicos dos centros sanitarios.
- Médicos de familia e Pediatras de Atención Primaria que son os médicos que atenden ás familias nos Centros de Saúde.

3.- Persoal estatutario sanitario non facultativo.

Diplomados sanitarios e Técnicos sanitarios.

Un exemplo destes profesionais

- Enfermeiros, logopedas, fisioterapeutas.
- Supervisores, que son os máximos responsables das Unidades de enfermería.
- Técnicos especialistas.
- Técnicos en coidados auxiliares de enfermería.

4.- Persoal estatutario de xestión e servizos.

É o resto de profesionais.

- Un exemplo destes profesionais son telefonistas, bibliotecarios, celadores, cociñeiros, pinches, electricistas, fontaneiros, carpinteiros, traballadores sociais, auxiliares da función administrativa.

Dereitos e deberes do persoal estatutario.

O persoal estatutario dos servizos de saúde

ten dereitos individuais, ou como persoa

e dereitos colectivos, ou como grupo.

1.- Dereitos individuais ou como persoas.

Os máis importantes son:

- A estar protexidos en materia de seguridade e saúde no noso traballo.
- A ser tratado con corrección, consideración e respecto.
- A gozar de descansos, vacacións e permisos cando correspondan.
- A estar dados de alta no réxime xeral da Seguridade Social.

- A recibir o soldo que lles corresponde.
- A non discriminación por razón de sexo, raza, relixión, opinión nin por outras características da persoa.

2.- Dereitos colectivos ou como grupo de traballadores.

Os máis importantes son:

- Os traballadores teñen o dereito a formar parte de un sindicato, para a defensa dos seus intereses profesionais, se así o deciden.
- Os traballadores teñen dereito á actividade sindical.
- Os traballadores terán o dereito de ir á folga para defender os seus intereses, sempre que se manteñan os servizos mínimos necesarios para a atención sanitaria da poboación.

O persoal estatutario ten deberes.

Os máis importantes son:

- Deber de facer todas as funcións que correspondan ao posto de traballo.
- Atender as instrucións recibidas por xefes e superiores, en relación ás funcións do posto de traballo.
- Cumprir co horario e coa xornada laboral.

- Respectar os dereitos e liberdades dos nosos compañeiros de traballo e de todas as persoas que acoden ao noso centro de traballo.
- Cumprir as normas de seguridade e saúde no centro de traballo, cando realizamos as nosas funcións.
- Ir correctamente identificado.

Xornada de traballo e permisos.

A xornada de traballo é todo o tempo que un profesional permanece no seu posto de traballo, realizando as súas actividades e funcións.

Si se ten que saír fora do centro de traballo porque está dentro das funcións do posto, tamén forma parte da xornada de traballo.

Nas carteleiras de quendas aparecen os horarios de traballo.

Hai profesionais que só traballan en quendas de mañá.

Nesta quenda, a xornada de traballo é de luns a venres desde as 8 da mañá ata as 3 da tarde .

Traballan algúns sábados e descansan todos os domingos e festivos.

Hai outros profesionais
que traballan en quendas de mañá e de tarde.

Hai profesionais
que traballan en quendas de mañá, tarde e noite.

Os profesionais nestas quendas
traballan tamén os sábados, domingos e festivos.
Se un profesional traballa domingos, festivos ou noites
o seu soldo é maior.

Todos os profesionais,
traballen a quenda que traballen,
teñen que completar o número de horas ao ano
que marca a lei.

Ademais da quenda de traballo
algúns profesionais teñen que facer gardas.

As gardas realízanse cando un profesional ten que estar
no centro sanitario máis tempo que a súa quenda.

Os centros sanitarios como os hospitais non pechan nunca.

Sempre hai profesionais de garda para atender as urxencias.

As gardas poden ser de 17 horas seguidas ou de 24 horas seguidas.

Depende da súa carteleira de traballo.

En xornadas de traballo

superiores a 6 horas continuadas permitirase ao profesional un descanso que non sexa inferior a 15 minutos.

Realizarase o descanso no momento en que o noso traballo o permita.

Os profesionais estatutarios

terán ao ano

días de vacacións pagas

que non sexan inferiores a 30 **días naturais**.

Se un profesional non traballa todo o ano,

terá dereito á parte proporcional das súas vacacións.

Días hábiles. Cando na Administración se fala de días hábiles refírese a todos os días da semana de luns a venres. Os sábados, domingos e festivos non son días hábiles.

Días naturais. Cando na Administración se fala de días naturais refírese a todos os días da semana incluídos sábados, domingos e festivos.

Se a Administración non fai referencia a días hábiles ou naturais enténdese sempre que son días hábiles.

Os profesionais poden cambiar
as súas quendas de traballo ou o horario das súas xornadas laborais,
cumprindo os requisitos para os cambios.

Réxime de selección e provisión de prazas: Criterios de selección. Persoal fixo e persoal temporal.

A norma que regula a selección de prazas, para o persoal estatutario no Servizo Galego de Saúde en Galicia, é o Decreto 206/2005 do 22 de xullo de provisión de prazas de persoal estatutario publicado no Diario Oficial de Galicia o venres día 29 de xullo de 2005, número 145.

Dos principios básicos

que rexen a provisión de prazas veremos:

- Principio de igualdade, mérito, capacidade e publicidade na selección, promoción e mobilidade do persoal do Servizo Galego de Saúde.
Este principio supón que todos os cidadáns poidan acceder, en igualdade, ás funcións e cargos públicos, cos requisitos que sinalen as leis.

- Libre mobilidade e circulación do persoal no conxunto dos centros e servizos do organismo e no ámbito do Sistema Nacional de Saúde.

Este principio garante aos traballadores que poden participar nos procesos de acoplamento interno e concurso de traslados.

O acoplamento interno permite a un traballador, dentro dunha mesma Estrutura de Saúde. (EOXI), cambiar o sitio do seu posto de traballo se cumpre os requisitos que marca a norma que o convoque.

O concurso de traslados permite a un traballador cambiar o sitio do seu posto de traballo entre distintas Estructuras de Saúde, (EOXI), ou a calquera centro sanitario do Sistema Nacional de Saúde, se cumpre os requisitos que marca a norma que o convoque.

Convocatorias de selección e requisitos de participación.

O sistema de selección de prazas fixas
efectuarase con carácter xeral
polo procedemento de concurso-oposición.

- Concurso fai referencia aos méritos
que ten o aspirante a unha praza.
Valóranse cursos de formación e tempo traballado.
- Oposición fai referencia
a unha ou varias probas selectivas,
case sempre por escrito,
para ocupar unha ou máis prazas
dentro do Servizo Galego de Saúde.

Nun proceso de selección
valóranse a capacidade dos aspirantes
para desempeñar as devanditas prazas.

Nun proceso de selección de calquera praza
no Servizo Galego de Saúde,
terase que demostrar
o coñecemento da lingua galega.

En cada convocatoria de como mínimo 10 prazas, reservarase un número, como mínimo un 7 por cento das prazas convocadas, para ser cubertas entre persoas con discapacidade de grao igual ou superior ao 33 por cento.

No desenvolvemento das probas selectivas facilitaranse as axudas técnicas necesarias para adaptarse ás necesidades dos aspirantes con discapacidade.

As axudas técnicas solicítanse segundo indica a convocatoria e motivando a necesidade.

A reserva de prazas para as persoas con discapacidade pode facerse en convocatorias separadas.

Para poder participar nun proceso de Selección é necesario cumprir os requisitos mínimos ademais dos que figuren na convocatoria.

Un exemplo destes requisitos mínimos son:

- A nacionalidade.
- A titulación.
- A capacidade para desempeñar as funcións.
da praza á que se opta.
- A idade.

Todas as fases dun proceso selectivo

publícanse na páxina web do Servizo Galego de Saúde

e no Diario Oficial de Galicia.

Normas xerais para unha convocatoria:

1.- Convocatoria. Publicada no Diario Oficial de Galicia

A convocatoria deberá ter como mínimo:

- Número e características das prazas.
- Condicións e Requisitos.
- Modelo de solicitude.
- Modo de dirixir as solicitudes e o prazo para presentalas.
- Contido, baremo, desempates.

2.- Nomeamento dos Tribunais.

- Noméaos a autoridade que convoca.
- Serán un número impar de membros.
- Non poderán ser menos de 5.

- Os membros do Tribunal deberán ser persoal fixo.
- Terán a mesma titulación académica ou maior á esixida para o ingreso.
- A lei regula o seu funcionamento.
- Non deben intervir cando teñan causas legais de abstención.
Un exemplo de causa legal de abstención é ser familiar directo dun participante.
- Se se dá este caso, calquera participante pode recusar a este membro do Tribunal.
Non podería estar no Tribunal.

3.-Relación de admitidos e excluídos

- Cando se acaba o prazo de presentación de instancias de solicitude de participación, publícase a relación provisional de aspirantes admitidos e excluídos para realizar as probas.
- Se un aspirante está excluído deberá figurar a causa.
- Tamén deberá figurar o prazo para corrixir, se é o caso, a causa pola que se está excluído.

4.- Realización das probas.

- O proceso desenvolverase segundo as normas específicas da convocatoria.

5.- Relación de aspirantes seleccionados.

- Cando finaliza o proceso selectivo, publícase o acordo do Tribunal coa relación de aspirantes e a puntuación total que conseguiron no proceso.
- Tamén se publicará a proposta dos aspirantes aprobados que son seleccionados para ocupar as prazas ofertadas.
- Os aspirantes seleccionados para ocupar as prazas, presentarán a documentación que acredita o cumprimento dos requisitos, no prazo de 1 mes.

6.-Solicitud de prazas.

- Unha norma publicará a relación de prazas ofertadas por localidade e institución sanitaria.
- Os aspirantes seleccionados para ocupar praza elixen o Centro e a Localidade onde queren traballar.
- Cando todos os aspirantes seleccionados para ocupar praza elixeron o destino para traballar, publícase nunha resolución o fin do proceso selectivo e o nomeamento como persoal estatutario fixo de todos os aspirantes seleccionados.

7.-Toma de posesión.

- Os aspirantes nomeados terán o prazo de 1 mes para incorporarse ao destino adxudicado.
- O prazo empeza a contar ao día seguinte da publicación no Diario Oficial de Galicia da resolución que declara finalizado o proceso selectivo.

Promoción interna.

A promoción interna permite a un profesional fixo ascender dentro da súa empresa.

A promoción interna permite a un traballador con praza fixa no Servizo Galego de Saúde, acceder a outra praza dunha categoría igual ou superior, no propio Servizo Galego de Saúde, sempre que cumpra cos requisitos que establece a lei.

1.- Promoción interna fixa.

Para poder acceder a unha praza fixa por promoción interna hai que cumprir estes requisitos mínimos.

- O título académico que nos esixen para a nova categoría ten que ser de nivel académico igual ou superior ao da categoría de procedencia.

- Debemos estar en servizo activo no Servizo Galego de Saúde.
- Debemos ter un nomeamento como persoal estatutario fixo polo menos 2 anos na categoría de procedencia.

Os profesionais que elixen este sistema teñen preferencia para elixir destino.

2.- Promoción interna temporal.

Tamén se pode acceder a unha praza

por promoción interna de maneira temporal.

Neste caso un profesional propietario dunha praza

pasa a desempeñar outra praza distinta de maneira temporal.

As funcións e o soldo serán os da nova praza.

Esta situación non é con carácter definitivo.

Cando finalice a promoción interna temporal

vólvese á praza de orixe.

Mobilidade.

A mobilidade prodúcese cando un profesional fixo

cambia de posto de traballo.

A mobilidade pódese dar dentro do mesmo centro sanitario.

A mobilidade pódese dar dun centro sanitario a outro.

Os tipos de mobilidade máis frecuentes son:

- Mobilidade por razón de servizo.
- Mobilidade voluntaria.
- Comisión de servizos.

1.- Mobilidade por razón de servizo.

Dáse esta mobilidade cando

pasamos a desempeñar o noso traballo

nun Servizo ou Unidade distinta á que tiñamos.

Un exemplo de mobilidade por razón de servizos

é cando un celador traballa no Servizo de Lavandería

dun centro sanitario.

Por necesidades de organización

desaparece o Servizo de Lavandería.

Recolócanse todos os profesionais

noutros postos do centro sanitario

O celador traballa agora no Servizo de Reprografía.

2.- Mobilidade voluntaria.

Esta mobilidade dáse cando o profesional participa voluntariamente nun procedemento de cambio de posto de traballo, no mesmo centro ou noutro.

A administración sanitaria permite de maneira voluntaria, a través dun concurso de traslados aberto e permanente, que os traballadores poidan cambiar ou ben de posto de traballo no propio centro ou ben de posto de traballo noutro centro de traballo distinto.

A convocatoria é pública, coñecida por todos de acordo cos principios de igualdade, mérito e capacidade.

Como mínimo o profesional debe saber que:

- O novo destino é irrenunciable.
- Se non nos incorporamos nos prazos sinalados á nova praza pasaremos a unha situación de excedencia voluntaria por interese particular.
- Cando un traballador pasa a esta situación, non lle permiten traballar en ningún centro por un tempo que determina a lei.

3.- Comisión de servizos.

Cando un posto está vacante de maneira temporal,
pode ser cuberto en comisión de servizos,
por un profesional estatutario fixo con carácter temporal.
O posto ten que ser da mesma categoría.

Un exemplo de comisión de servizos prodúcese cando
un celador ten o seu posto de traballo nun centro sanitario de Santiago.
Por razóns persoais necesita irse a vivir á cidade da Coruña.
Este profesional pode solicitar unha comisión de servizos
para un centro sanitario da Coruña.

Se hai postos vacantes de celador,
e lle conceden a comisión de servizos,
pasa a desempeñar o seu traballo en comisión de servizos
nun centro da Coruña.

Tema 5. Prevención de riscos laborais: aspectos básicos.

Principais riscos e medidas de prevención nas institucións sanitarias. Igualdade e violencia de xénero.

Todas as referencias do texto a traballadores, cargos e categorías enténdense como xenéricas, sen distinción de sexo, polo que abarcan tanto o xénero masculino como o xénero feminino.

ÍNDICE TEMA 5

pág.

PREVENCIÓN DE RISCOS LABORAIS: ASPECTOS BÁSICOS. PRINCIPAIS RISCOS E MEDIDAS DE PREVENCIÓN NAS INSTITUCIÓNS SANITARIAS.....	3
Cores e sinais de seguridade.....	9
IGUALDADE E VIOLENCIA DE XÉNERO.....	11
A igualdade de xénero.....	11
A violencia de xénero.....	15

PREVENCIÓN DE RISCOS LABORAIS: ASPECTOS BÁSICOS. PRINCIPAIS RISCOS E MEDIDAS DE PREVENCIÓN NAS INSTITUCIÓNNS SANITARIAS.

La Lei de Prevención de Riscos Laborais coida da saúde das persoas que traballan e explica que cousas hai que facer para que os traballadores teñan boa saúde e traballen seguros.

Existen leis que obrigan ás empresas para poñer medidas de seguridade.

El empresario ten que facer un Plan de Prevención, unha Avaliación de Riscos e unha Planificación da actividade Preventiva, para protexer a saúde dos seus traballadores.

Un Plan de Prevención é o documento que explica, como se organiza a prevención de riscos na empresa.

Unha Avaliación de Riscos é a valoración da gravidade dos riscos laborais que existen.

Unha Planificación da actividade preventiva son as accións que se van a realizar para poder controlar os riscos avaliados.

Ti, como traballador tamén debes cumprir coas leis.

Como traballador teño dereito a:

- Que protexan a miña seguridade e a miña saúde.
- Que me informen dos riscos que poden ter no meu traballo e das medidas adoptadas para evitalos.
- Que poida participar en todos os asuntos que afecten á seguridade e saúde.

Isto fareino a través de

- ◆ Os Delegados de Prevención:
os delegados de prevención son persoas elixidas por e entre os representantes dos traballadores para vixiar a saúde laboral e a prevención de riscos laborais.
- ◆ O Comité de Seguridade e Saúde: encárgase de analizar, as actuacións e iniciativas en prevención de riscos,
Reúnese cada tres meses.

- Ter a posibilidade de que me fagan un recoñecemento médico.
O recoñecemento médico é voluntario, salvo nalgúns casos concretos.
- Que me faciliten equipos de protección individual se é necesario.
Exemplo: luvas, máscaras, adecuados aos riscos que teño.
As siglas dos equipos de protección individual son EPI.
- En caso de risco grave inminente
debo informar de inmediato ao meu superior xerárquico directo.
Cando é un risco grave
podo interromper e abandonar o meu lugar de traballo.

Como traballador teño as obrigacións de:

- Respetar as medidas de prevención da empresa
e coidar da miña saúde no traballo.
- Velar pola seguridade das persoas
que se poidan ver afectadas,
por mor dos nosos actos ou omisións no traballo.
- Usar ben os equipos, máquinas, ferramentas cos que traballamos.
- Usar ben os medios e equipos de protección individual que nos dan.
Cumprir coas instrucións que nos dan.
- Utilizar ben os dispositivos de seguridade existentes no lugar de traballo.
- Informar de inmediato ao superior xerárquico directo
de riscos graves e dos accidentes ou incidentes
con ou sen lesión que teña no meu traballo.

Cando desempeñamos o noso traballo nunha institución sanitaria podemos expoñernos a situacións de risco laboral.

Un risco laboral é a posibilidade de que un traballador sufra un dano a consecuencia do seu traballo.

Chámanse danos derivados do traballo ás enfermidades ou accidentes que se sofren no traballo.

- Accidente laboral: É un dano que ocorre de súpeto no traballo, sen querer e que interrompe o ritmo de traballo. Pode provocar danos aos traballadores.
- Enfermidade profesional: É a enfermidade que unha persoa ten a causa do traballo.

A enfermidade profesional fai que o traballador perda a súa saúde de forma lenta e progresiva.

Estas enfermidades poden estar producidas, por exemplo, por:

1. **Axentes** químicos. Por exemplo, respirar un produto tóxico durante bastante tempo.
2. Axentes físicos. Por exemplo, oír moito ruído.
3. Axentes biolóxicos. Por exemplo, o virus da hepatite ao picarse por accidente cunha agulla con sangue.

Axentes: substancias que pode producir un efecto.

Imos poñer un exemplo de como sería un risco laboral, e os danos e as medidas preventivas que debemos adoptar.

Exemplo: Risco de caídas de persoas ao mesmo nivel.

Ás veces, no noso posto de traballo podemos ter un accidente de traballo ao escorregar ou tropezar por varios motivos:

- porque o chan está sucio e esvaradío.
- porque hai algún obxecto tirado no chan.
- porque o chan está xeadado.

Os danos que nos podemos facer, son lesións leves como feridas, torceduras, luxacións, escordaduras, etc, ou ben, lesións graves como fracturas.

Dependen do tipo de caída.

As medidas preventivas que debemos tomar no noso traballo serían:

- Manter ordenado o noso lugar de traballo.
- Deixar os corredores e zonas de paso libres de obstáculos.
- Utilizar zapatos suxeitos ao pé.
- Avisar canto antes ao servizo de limpeza de calquera produto derramado por accidente.

As empresas teñen que poñer medidas de seguridade para protexer aos traballadores das súas empresas. Isto evita accidentes e enfermidades.

A prevención de riscos laborais son todas as accións que se fan para evitar riscos laborais.

O Servizo Galego de Saúde ten nos centros sanitarios un Servizo de Prevención de Riscos Laborais.

No Servizo de Prevención de Riscos Laborais traballan persoas que fan as avaliacións de risco e coidan de que haxa seguridade no traballo.

Cores e sinais de seguridade.

A sinalización de seguridade pode referirse a un obxecto, actividade ou situación e indícanos como actuar para protexernos.

Os sinais poden ser carteis, luces ou sons.

Os tipos de sinais en forma de cartel son:

	<p>Sinais de advertencia:</p> <p>Advirten dun risco ou perigo.</p> <p>Teñen forma triangular.</p> <p>O debuxo é negro con fondo amarelo.</p> <p>O bordo é negro.</p>
	<p>Sinais de prohibición:</p> <p>Prohiben un comportamento perigoso.</p> <p>Teñen forma redonda.</p> <p>O debuxo negro con fondo branco.</p> <p>Os bordos e a banda que o cruza son vermellos.</p>

Sinais de obrigación:

Obriga a facer un comportamento.

Ten forma redonda.

O debuxo é branco sobre fondo azul.

Sinais de equipos de loita contra incendios:

Indican a situación dalgúns equipos de loita contra incendios.

Teñen forma cadrada ou rectangular.

O debuxo é branco sobre o fondo vermello.

Sinais de salvamento e socorro:

Este sinal dá información sobre saídas e material de salvamento ou socorro.

Ten forma rectangular ou cadrada.

O debuxo é branco e o fondo verde.

IGUALDADE E VIOLENCIA DE XÉNERO.

A igualdade de xénero.

A igualdade de xénero non equivale a que homes e mulleres sexan idénticos, Os homes, non son todos iguais entre si, as mulleres, tampouco son todas iguais entre elas.

É evidente que os homes e as mulleres somos diferentes, pero esas diferenzas biolóxicas non poden converterse en desigualdades de oportunidades na vida.

A igualdade de xénero significa que homes e mulleres teñen os mesmos dereitos.

A desigualdade de xénero ou a desigualdade de sexo está prohibida pola Constitución Española.

Con todo, aínda hoxe prodúcense situacións de desigualdade, porque se segue educando a nenos e nenas de forma distinta e para que desempeñen papeis diferentes na vida.

As desigualdades entre homes e mulleres non se deben a causas naturais, xa que homes e mulleres nacen iguais, pero a través da educación que recibimos na escola, na familia e polas tradicións sociais, imos aprendendo condutas e comportamentos que se espera de nós en función de que sexamos un home ou unha muller.

Por exemplo: As mulleres son sensibles e os homes non choran.

Estas formas de ser diferentes acaban facendo que a muller teña posicións desiguais e **discriminatorias** respecto do home.

Discriminación: trato diferente e prexudicial.

Algúns exemplos de discriminación por razón de sexo son:

- Non contratar a unha muller porque está embarazada.
- Acosar sexualmente a unha muller.
- Recibir salarios distintos en traballos iguais ou parecidos cando os realizan as mulleres e cando os realizan os homes.
- Considerar profesións ou categorías máis adecuadas para homes por exemplo, fontaneiro, ou para mulleres por exemplo, enfermeira.

A Administración debe evitar a discriminación entre homes e mulleres.

Todos os plans e normas importantes

que faga a Administración

deben ter en conta a igualdade entre mulleres e homes.

Cando a Administración fai **enquisas e estatísticas**

ten que ter en conta o sexo

e as circunstancias vinculadas ao xénero,

por exemplo quen se encarga de atender á familia.

Enquisa: preguntas que se fan a moitas persoas para reunir datos ou coñecer a súa opinión sobre algo.

Estatística: é unha parte das Matemáticas que estuda, analiza e interpreta os datos recolleitos nas enquisas.

Ademais, no emprego público, a Administración poñerá atención especial en:

- Eliminar a discriminación no acceso ao emprego público.
- Eliminar a discriminación no desenvolvemento e crecemento profesional.
- Facilitar que a vida persoal, familiar e laboral dos seus traballadores, pódase compaxinar sen que afecte á carreira profesional dunha persoa.
- Fomentar a formación en igualdade.
- Facilitar que haxa a mesma cantidade de homes e de mulleres entre as persoas que elixen os traballadores da Administración, é dicir, entre os membros dos tribunais examinadores.
- Tomar medidas para protexer ás persoas do acoso sexual.

No Servizo Galego de Saúde existe un procedemento de actuación fronte a situacións de acoso laboral e outras discriminacións como as discriminacións por razón de sexo e o acoso sexual.

Considérase que hai infrarrepresentación do sexo feminino cando nun grupo ou categoría da Administración exista unha diferenza porcentual de, polo menos, 20 puntos entre o número de mulleres e o número de homes.

Isto quere dicir, que de 10 persoas non pode haber máis de 6 homes ou máis de 6 mulleres.

A violencia de xénero.

A violencia de xénero é tamén una expresión da desigualdade de xénero.

Ameaza: dar a entender con actos ou con palabras que se quere facer dano a alguén.

A violencia de xénero é calquera acto de violencia sobre a muller, que teña como resultado un prexuízo, sufrimento ou dano na saúde física, sexual ou psicolóxica da muller.

Coacción: forza ou violencia sobre unha persoa para obrigarlle a dicir ou facer algo contra a súa vontade.

Tamén inclúe as **ameazas** de tales actos de violencia, a **coacción** ou a privación **arbitraria** da liberdade, tanto se esta violencia prodúcese na vida pública como na vida privada.

Arbitraria: é cando se actúa por simple vontade sen motivos ou unha causa xustificada.

Podemos distinguir os seguintes tipos de violencia de xénero:

- Violencia física: calquera acto de forza contra o corpo da muller con resultado ou risco de producir dano.
- Violencia psicolóxica: toda conduta que, a través de ameazas, humillacións, esixencia de obediencia, insultos, illamento, culpabilización ou limitación da súa liberdade, produza na muller desvaloración ou sufrimento.

- **Violencia económica:**
privación intencionada e inxustificada de recursos económicos
ou alimentos compartidos no fogar
e que sexan necesarios
para o benestar físico ou psicolóxico, da muller e das súas fillas e fillos.

- **Violencia sexual e abusos sexuais:**
calquera acto de natureza sexual
polo que o agresor force á muller para manter relacións sexuais
non consentidas por esta,
con independencia de que o agresor sexa ou non a súa parella
ou teña parentesco con esta.